

Bor

Kraj: Plzeňský

Správní obvod: Tachov

Nadmořská výška: 472 m n. m.

Počet obyvatel: 3 774

Adresa URL: www.mubor.cz

Okres: Tachov

GPS souřadnice: 49.711595N, 12.775163E

První pís. zmínka: 1263 (759 let)

PSČ: 348 02

Historie obce Bor

Původně hrazené a vodami rybníků opevněné městečko, ležící v jižní části dnešního tachovského okresu. Borsko bylo soustavněji osídleno pravděpodobně již v průběhu 12. století, je možné že v souvislosti s nedalekým a důležitým hradem Přimdou.

V první polovině 13. století patřilo Ratmírovi ze Skviřína. Nejpravděpodobněji Ratmír nebo jeho synové Ratmír a Bohuslav položili základní kámen hradu, který se česky nazýval Bor, latinsky Merica a německy Haid. Toto nové sídlo leželo v blízkosti křižovatky obchodních cest, spojujících Čechy s Norimberkem a Domažlicí s Tachovem.

Písemnými prameny je Bor prvně zmiňován roku 1263. V bohatých dějinách Boru se vyskytují pouze tři šlechtické rody, které město a hrad v uplynulých staletích držely. Ratmírovi potomci, páni z Boru (pozdější Švamberkové), vlastnily město až do roku 1650, kdy je prodali Zikmundu Bedřichovi von Götzen. Páni von Götzen Bor odprodali roku 1720 Löwensteinům, kteří jej drželi až do roku 1945. Za jejich vlády náleželo k Boru městečko Stráž a dalších 30 okolních vsí.

V roce 1331 obdrželo městečko první významná privilegia a v 17. století bylo běžně nazýváno městem. Jeden z největších požárů postihl město roku 1726, při němž vyhořela také celé radnice a městský archiv.

Z doby Löwensteinů se zachoval zajímavý popis hradu s městečkem v tzv. Josefském vojenském mapování (cca 1770 - 1780), kde se Bor uvádí jako "...malé městečko obklopené hradební zdí a příkopem; na náměstí je velký kostel obklopený zdí, dále má město dvě brány a fortny, v předměstí proti Čečkovcům malý kostel s hřbitovní zdí a před dolní brankou zámek, obklopený příkopem, pivovar, malý kostel bez zdi a sýpku na obilí". Město oválného půdorysu seskupené kolem protáhlého ulicového náměstí bylo obeháno hradbami s branami. Skromné zbytky zdíva bývalých hradeb jsou dosud zachovány. Vnější opevnění města tvořily rozsáhlé rybníky, zakreslené ještě na mapě josefského vojenského mapování z konce 18. století. Voda původně sahala až k nedalekým Čečkovcům.

Z borských řemesel vynikalo hlavně hrnčířství. Mezi unikátní díla borských hrnčírů patří hliněný oltář Franze Schustera zhotovený pro kapli v Lomu u Tachova nebo figurální plastiky hrnčírské rodiny Pistlů. Plastiky jsou uloženy v muzejních sbírkách v Boru, Tachově a Chebu. Pozoruhodnou historickou prací je rukopisná kronika Hanse Schachera: Fünfbuch der Stadt Haid z roku 1924, uložená v opise na MÚ v Boru.

V roce 1938 měl Bor 368 domů, v nich žilo 1 943 obyvatel. Roku 1991 stálo v Boru 338 domů, v nichž žilo 2 719 obyvatel. A na začátku 21. století v roce 2001 má Bor 2697.

Hrad jehož hlavní ochranu tvořily rozsáhlé vodní plochy rybníků, vznikl přímo na křižovatce dvou již zmiňovaných komunikací. Proti příjezdové cestě, vedoucí od Skviřína se tyčila mohutná válcová věž se zdmi o tloušťce až 3,5 m. Věž stávala ve východní části obdélné hradní dispozice, jejíž západní stranu vyplňoval palác. Jeho zbytky jsou však po řadě přestaveb ve stávajícím objektu téměř nerozeznatelné. Přístup ke hradnímu areálu vedl po úzké rybniční hrázi od městečka do míst, kde jsou v renesančních budovách, zdobených sgrafity, zbytky původní brány.

Na začátku 16. století postihla hrad rozsáhlá přestavba, měnící středověkou stavbu ve velkolepý a výstavný komplex budov, poskytujících majitelům veškerý komfort pozdně středověkého bydlení. Stavitel čerpal inspirace ze sasské architektury přelomu pozdní gotiky a renesance. Přestavba borského hradu je přesně datována nápisem MODERATA DURANTA 1515 na portálku v chodbě západního křídla. Prostory v jižním křídle jsou zaklenuté složitými sklípkovými klenbami. Nádvořní fasádu jižního křídla zdobí doposud také řada pozdně gotických dveřních a okenních portálů, které ve své době složitostí tvarů dokonce předčily obdobná ostění záclonových oken na královském Křivoklátě či Karlštejně. Jako zcela nový prvek se pak na fasádě tohoto křídla uplatnil mohutný schodišťový šnek, projevující se navenek jako polygonální věžička. Hodnotnou sklípkovou klenbu obdržela také kaple. Přestavba výrazně proměnila rovněž dominantní stavbu hradu - věž. Doplnila ji vysokou cihelnou helmici, jejíž hrany zvýraznily řady terakotových krabů. Věž je dodnes charakteristickou dominantou Boru.

Zásadní přestavbu prodělaly také objekty předhradí. Touto rozsáhlou přestavbou se hrad v Boru zařadil mezi špičkové objekty své doby v západních Čechách. Přestavby dalších staletí již pouze stíraly výstavnost a architektonickou čistotu objektu a byly svým rozsahem, ale především kvalitou, na mnohem nižší úrovni. Koncem 16. století poznamenaly zámecké budovy renesanční přestavby. Renesanční atika se udržela na budovách zámku nejméně do poloviny 18. století. Zajímavé je vyobrazení městečka F.B. Wenera z doby kolem roku 1752. OBRÁZEK Obdobné, bohužel značně poškozené vyobrazení Boru zachycuje také nástropní freska v presbyteriu borského kostela. Z barokních löwensteinských přestaveb objektu, probíhajících v průběhu 18. století, stojí za zmínku jen nově vzniklý prostorný barokní sál s lunetovými klenbami, situovaný v prvním patře jižního křídla. V této době již přestalo plnit svoji původní funkci také vnější opevnění bývalého hradu - příkopy a valy postupně ustupovaly rozsáhlému parku, rozkládajícímu se především jižně a západně od zámku. Celou stavbu poznamenaly negativně úpravy, probíhající zde počátkem třicátých let 19. století a pak hlavně v jeho druhé polovině. Tato poslední - romantická přestavba, proběhla zcela v duchu tehdy módního pseudogotického slohu. Staré budovy obepjala množstvím arkýřů, věžiček a cimbuřím, ozdobeným klíčovými střílnami. K velké škodě tak zcela zanikly bez jakékoliv dokumentace staré fasády, vytvářené po staletí.

Po roce 1945 připadl objekt státu.

V současné době probíhá na zámku rozsáhlá rekonstrukce. Od roku 2003 je přístupná pro veřejnost Zámecká vyhlídková věž.

K objektu přiléhá zámecký park s rybníkem.

